

Õigus ja Kohus

Õigusteadusline ajakiri

„Päewalehe“, „Aja“
ja „Koidu“ hinnata
eralisla ♡ ♡ ♡ ♡

Ilmub 1 kord kuus

Tegew toimetaja ♡
cand. jur. J. Wilms

Nr. 2

Webruar

1913

Uus sõjawäe-seadus.

Jüri Wilms.

Sõjawäe-seadus on niisugune seadus, millega igal meeskodanikul riigis tegemist on. Temast ei pääse keegi mööda: olgu rikas, olgu waene. See on ka seadus, mis rahwast kõige rohkem huwitab, sest kõigile on sunduslik temaga tegemist teha — tahes wõi tahtmata. Selle seaduse tundmine on sel põhjusel siis ka väga tarwilik.

Sõjawäe-seadust on kaunis tihti muudetud ja täiendatud. Need muudatused ei ole alati mitte sügawad olnud. Minewal aastal aga finnitati Kõigeõrgemast poolt sõjawäe-seaduse muudatus, mis riiginõukogus ja wolikogus läbi on waadatud ja wastu wõetud. Selle Kõigeõrgema finnituse läbi, mis 23. juunil 1913. aastal sündis, on see sõjawäeseaduse muudatus seaduseks saanud. See wiimane uus seadus muudab tuntawalt sõjawäe-teenistusesse puutuwaid tingimisi. Muudab perekonna seisu järele saadawaid õigusi, kooliõpetajate ja wabatahtliste kohta käiwaid määrusi.

Käesolewa kirjatükikese ülesandeks on nende muudatuste lühikene kirjeldus, mida lugejatele kõige tähtsamaks tuleb lugeda, kuna aga üllit-asjalised ja lugejate kohta vähem tähtsad muudatused kõrwale jääwad. Tarwilisel kohal on wana ja uue seaduse määrused kõrwu seatud. Hakkame sõjawäe-seaduse üleüldistest määrustest peale.

Meeldised määrused.

Muutmata alusena on seisma jäänud, et sõjawäe-teenistuse kohustuse alla kõik riigi meeskodanikud käiwad, seisuse peale vaatamata, kui ka see, et keegi ennaft rahaga priiks ei saa osta. Niisamuti ei saa keegi oma asemele kofuffleppimise teel teist sõjawäe-teenistusesse saata. Siit wälja arwatud on wennad, onupojad ja tädi-pojad; need wõiwad üksteise asemele astuda, kui aga sellel, kes teise eest tahab minna, iseenesel need kohustused kanda ei ole.

Riigi sõjaline jõud jagatakse kahte osasse: a l a l i n e w ä g i ja k a i t s e w ä g i. Moline wägi seisab tegewast wäest ja tagawarawäest koos. Kes kroonuteenistusesse wõetakse, teenib seaduses määratud aja tegewas wäes ära ja arwatakse siis tagawarawäkke. Tagawarawägi kutsutakse tegewa wäe täiendamiseks kofku, tegelikult küll alati sõja kartusel wõi sõja ajal.

Maakaitsewägi (ОХОЛЧЕНІЕ) seisab kahest järgust koos. Need, kel esimene kergitus, arwatakse maakaitsewäe teise järku, teised, kes tegewast wäest üle jääwad, esimesesse järku, kui nad aga sõjariista kandmise wõimulised on. Maakaitsewägi kutsutakse kofku, kui riiki sõja ajal hädasohht ähwardab.

Sõfute (nekrutite) arv, mis iga aasta tegewa wäe ja laewastiku täiendamiseks tarwilik, määratakse seaduseandlifel teel kindlaks.

Liisuwõtmine sünnib uue seaduse järele 1. oktobri ja 1. nowembri wahel. Wana seaduse järele oli see 15. oktobri ja 15. nowembri wahel. Ministritel on õigus uue seaduse järele seda aega 15 päewa wõrra pikendada, niihästi algust kui ka lõppu.

Wana seaduse järele ilmusid liistu wõtma kõik, kes wõtmise-aasta 1. oktobriks 21 aastat wana'ks saanud. Näituseks pidid 1912. aastal kõik liistu wõtma ilmuma, kes 1. oktobriks 1912. aastal 21 aastat wana'ks said; sai keegi 2. oktobril 21-aastasels, siis jäi tal liisuwõtmine järgmiseks aastaks. Nii wõis siis juhtuda, et wäga paljud weel 22-aastaselt kroonuteenistusesse läksid. Uue

seaduse järele ei wõi seda enam juhtuda. Uue seaduse järele lähewad kroonuteenistusesse nooredmehed, kes liisuwõtmise-aasta esimeseks jaanuariks 20 aastat wanaks saiwad. Ütleme, keegi sai detsembrikuul 1912. a. kakskümmend aastat wanaks. Uue seaduse järele peab ta käesolewal, 1913. aastal liisku wõtma minema, sest käesolewa aasta 1. jaanuariks sai ta kakskümmend aastat wanaks. Wana seaduse järele oleks ta weel 1914. aastal läinud, sest käesolewal aastal saab ta alles detsembrikuul kahetümneühe-aastaseks, kuna ta wana seaduse järele juba esimeseks oktobriks nii wana oleks pidanud olema.

Teenistuse-tähtajad.

Sõjawäe-teenistuse tähtajad on harilikult korra järele (liisu läbi) sõjawäkke astujatele endiseks jäänud. Jala-wäes kui ka suurtükiväes (ratsa-suurtükivägi maha arwatud) tuleb tegewas wäes kolm aastat teenida ja tagawarawäes 15 aastat olla. Teistes sõjawäe osades tuleb tegewas wäes neli aastat teenida ja tagawarawäes 13 aastat olla. Maawäe alamteenijad on tagawarawäes esimeses järgus seitse aastat ja ülejäänud aja tagawarawäe teises järgus.

Tagawarawäes olemise piiriks on kolmkümmend-üheksa aastat. Kui aga teenistusesse astumist mõnel põhjusel edasi on lükatud, siis pikendatakse ka seda wabaduse ülemat piiri, mis aga mitte üle neljakümnekolme aasta ei tohi ulatada.

Laewawäes teenitakse tegewas wäes wiis ja tagawarawäes ka wiis aastat.

Teenistuse-aega arwatakse järgmiselt: 1) kes kuni 1. jaanuarini, mis liisuwõtmise-aasta järele tuleb, wastu on wõetud ehk kes pärast kuni 15. weebruarini tagawaraks jäänud liisupoiste hulgast teenistusesse wõetakse, nende teenistuse alguseks loetakse tähendatud aasta 1. jaanuari, 2) kes liisku aga 1. jaanuari ja 15. weebruari wahel wõtab, selle teenistuse alguseks loetakse järgnema augustikuu 15. päewa. Näituseks: kes käesolewal aastal

oktobrituus soldatiks wõetakse, selle teenistuse-aega loetakse tulewa, 1914. aasta esimesest jaanuarist peale.

Tähendatud tähtajad on öieti rahuaja kohta matwad; sõja korral peawad soldatid niikaua teenistusesse jääma, kui riigi tarwidus seda nõuab.

Kui poliitikalised, sõjalised wõi kiiimalised tingimised seda nõuawad, siis wõib sõjaminister Kõigelõrgema loaga ka rahuajal peale teenistuse lõppu tegewast wäest tagawarawäkke arwamise seisma panna, aga mitte kauemaks kui kuueks kuuks. See kauem teenistuses olud aeg loetakse kahetordselt tagawarawäe ajaks. Sõja- ja Mereminiitriil on õigus eespool-tähendatud teenistuse-tähtaegasid ka lühendada ja enne seaduses määratud aega tagawarawäkke arwata. Sõja- ja mereülemusel on niisamuti õigus sõjawäes teenijaid ajutisele puhkusele lasta (meil üteldakse: on wälja käima lastud), kuni aastaks korraga.

Tagawarawägi kutsutakse koftu, kui tegewat wäge täielisesse korda tahetakse seada. Harjutusele („utjinala“) wõib tagawarawäelisi kaks korda kõigel tagawarawäes olemise ajal kutsuda, iga kord mitte kauemaks kui kuueks nädalaks.

Maakaitsewägi kutsutakse, nagu juba tähendatud, ainult riigi sõja-aegse hädaohu korral koftu.

Eesõigused sõjawäe-teenistusesse wõtmises ja teenistuse edasilükkamise tingimised.

1. K e h a w e a d.

Nendest isikuteist, kes liisu järele sõjawäkke teenima peatsid astuma, wabastatakse need täieste, kes kehawigastuste wõi haiglase oleku pärast sõjateenistuseks jootuks kõlbmata on. Neid aga, kes meelega omale kehawigastusi on teinud, ei wabastata sõjawäkke minemiseist, ja peale selle langewad nad kohtu alla, mis neid kolmest kuust kuni nelja kuuni sõjawäelikkude türmi wõib määrata.

Kes sõjawäkke teenima wõetakse, peab vähemalt kaks arssinat ning kaks ja pool werssofit pilt olema;

mehi, kelle piffus selle mõõduni ei ulata, sõjaväkke ei võeta.

Rehavigade ja haiguste tabeli, mis keelab sõjaväkke võtmast, kuulutavad Sõja-, Sisemiste ja Mereminister välja.

Kui keegi sõjateenistuseks küllalt tugev ei ole ehk haigust põeb, millest täieliseks wabastuseks küllalt ei ole, sellele lükatakse teenistus aastaks edasi ja ta võetakse aasta pärast teenima. Ei ole ta ka aasta pärast sõjateenistuseks kõlbulik, siis arwatakse ta maataitsemäkke, kui ta, niipalju kui wälimuse järele võib otsustada, sõjariistu jõuab kanda. Arwatakse aga, et ka wälimus juba niisugune on, et ta sõjariistu kanda ei jõua, siis wabastatakse ta teenistusest jäädawalt.

Wana seaduse järele waadati neid, kes „põdemise peale“ üheks aastaks välja jäid, ainult aasta pärast kreisikomisjonis uueste järele. See andis wõimalust kelmust tarwitada. Uue läbiwaatamise eel katjuti haigust ehk häda suurendada. Uue seaduse järele on komisjonidel õigus igal ajal aasta jooksul läbiwaatamisele ilmumist nõuda. See wõtab ka wõimaluse ära suurel mõõdul kelmust teha, sest et teada ei wõi, millal läbiwaatamisele nõutakse.

2. P e r e k o n n a = o l u d .

Üleüldine sõjawäe-teenistuse kohustus lasub riiklise tarwidusena kodanikkude peal ja puudutab kõiki. Mõnikord puudutab ta ka väga walusaste, perekondadel nende tugelik kolmeks kuni wiieks aastaks wähendades. Siin pörfawad kats põhjusemõtet kogu: riiklise kaitse wajadus ja perekonna olemasolemine. Wiimane on wõitunud. Katjutakse perekonda niipalju kui wõimalik selle eest hoida, et ta ilma toeta ei jääks. Selleks on seadus sõjateenistusesse wõtmise asjus nõndanimetatud perekonna kergendused ehk eesõigused sisse seadnud. Neid kergendusi on uue seaduse järele palju muudetud. Wõrdluseks olgu siin kergendused wana kui ka uue seaduse järele üles pandud.

Kergendusi on wanas seaduses kolm järku.

Esimene järk: a) Ainufesel töödõimulisel pojalt töödõimetu isa või lese ema juures; b) ainufesel töödõimulisel wennal ühe või mitme isata ja emata wäest-lapsest õe ehk wenna juures; c) ainufesel töödõimulisel lapsepojal wanaisa ehk wanaema juures, kellel töödõimulist poega pole; d) ainufesel pojalt perekonnas, kuigi isa töödõimuline on; e) väljaspool abielu sündinul, kui ta ema toidab, kellel teist töödõimulist poega ei ole, ehk kui õde või töödõimetu wend toita on.

Teine järk: Ainufesel töödõimulisel pojalt, kui isa ka töödõimuline, aga üks või mitu töödõimetut wenda on.

Kolmas järk: Isikul, kes oma wanaduse poolest otse selle wenna järgmine on, kes tegewas wäes teenib või seal wabalt üle aja wiibib, tegewas teenistuses surnud või sõjas jäljeta kadunud.

Töödõimuliseks luges wana seadus perekonna-liikmeid, kes kahesateistkümmend kuni wiiskümmendwiis aastat wanad olid. Alla kahesateistkümmet ehk üle wiiekümmewiie aasta wanad olid töödõimetud. Kuid aastate poolest töödõimuliste hulgast tulid wälja arwata: 1) haiguse pärast töödõimetud; 2) õiguste kaotamisega teistale elama mõistetud isikud (сосланные); 3) kes üle kolme aasta jäljeta kadunud ja 4) kes alamwäelistena tegewas wäes teenisid. Näituseks: On perekonnas isa töödõimetu, üks poeg kroonuteenistuses ja teine kodus töödõimuline, siis ei lähe wiimane poeg teenistusesse; tema on ainuke töödõimuline poeg perekonnas, sest teist, teenistuses olemat poega arwesse ei wõeta.

Selles Sõjawäe-seaduse osas, mis perekonna-tergendustesse puutub, on uus seadus suured muudatused ette wõtnud. Perekonna-tergenduste järkude arw on kolme pealt nelja peale tõstetud, aga kergendusi endid on kärbitud. Uue seaduse järele tuleb siis wähem perekonna-tergendustega noorimehi kui wana seaduse maksuwel.

Et igauks ise wana ja uut seadust selles asjas wõiks wõrrelda, toome ka uue seaduse perekonna-tergenduste paragrahwid sõnasõnalises ümberpanetus.

Kergendusejäreksid on neli.

Esimene järk: a) Ainufesel pojalt perekonnas; b) ainufesel töödõimulisel pojalt perekonnas töödõimetu isa ehk lese ema juures, kui liisuwõtjal teist wenda pole, kes kuusteistkümme aastat wana ehk kes harilikult korra järele sõjateenistuses on, kust ta järgmisel aastal wabastatakse; c) ainufesel töödõimulisel wennal ühe wõi mitme isata ja emata waesestlapselt wenna wõi wallalise õe juures, kui liisuwõtjal kuuteistkümne-aastast wõi sõjawäes harilikult korra järele teeniwat ja järgmisel aastal wabastatawat wenda pole; d) ainufesel töödõimulisel lapsel pojalt wanaisa ehk wanaema juures, kellel töödõimulist poega pole ega ka poega wõi lapsepoega, kes kuusteistkümme aastat wana wõi kes harilikult korra järele sõjateenistuses, kust ta järgmisel aastal wabastatakse; e) wäljaspool abielu sündinul, kelle hoolet ema, wallaline õde ehk töödõimetu wend, kui emal teist töödõimulist, kuuteistkümne-aastast ehk niisugust poega pole, kes harilikult korra järele sõjawäes teenib ja järgmisel aastal lahti saab; f) kui wallalisel õel wõi töödõimetul wennal teist töödõimulist, kuuteistkümne-aastast ehk sõjawäes harilikult korra järele teeniwat wenda pole, kes järgmisel aastal wabaks saab, ja g) üksikul lehel mehel, kellel üks wõi mitu lihast last on.

Teine järk: Ainufesel töödõimulisel pojalt töödõimulise isa juures, kui isa wiiekskümme aastat wana, aga alla wiieksümne, ja kui isal teist poega pole, kes kuusteistkümme aastat wana wõi kes harilikult korra järele sõjawäes teenib, kust ta järgmisel aastal wabastatakse.

Kolmas järk: a) Ainufesel töödõimulisel pojalt, kui isa töödõimuline ja alla wiieksümne aasta wana ja kui tal teist poega pole, kes kuusteistkümme aastat wana ehk kes harilikult korra järele sõjawäes teenib ja

järgmisel aastal wabaks saab; b) isikul, kes wanaduse järele niisuguse wenna järgmine on, kes tegewas wäes teenides hukka saanud wõi sõjas jäljeta kadunud.

Meelias järk: a) Isikul, kes wanaduse järele niisuguse wenna järgmine on, kes sõjawäes hariliku korra järele teenib ja kes järgmisel aastal wabaks ei saa; b) isikul, kes sellepärast kolmes esimeses järgus fergendust pole saanud, et tal wend kuueteißkümne-aastane wõi wehd sõjawäeteenistuses on, kust ta järgmisel aastal wabaks saab.

Niisugused on perekonna-fergenduse järgud uue seaduse järele. Nagu wõrdlusest wana seaduse järktudega näha, on uue seaduse omad palju kitsamad.

Siia juurde tuleb weel see, et uus seadus ka töowõimetute ringi kitsendab ja töowõimuliseks loetawate ringi laiendab. Uue seaduse järele on töowõimulised isikud need, kes seitseteißkümme kuni wiiskümme wiis aastat wanad. Sellest wanadusest tulewad maha arwata: 1) kes haiguse pärast tööd ei wõi teha; 2) kes õiguste kaotamisega teisele elama on mõistetud (сосланные); 3) kes üle kolme aasta jäljeta kadunud, ja 4) kes hariliku korra järele sõjawäes teeniwad, ja keda sellel aastal ei wabastata, kui teine perekonna-liige liistu lähed wõtma.

Nüüd waatame, misugused määrused uues seaduses perekonna-fergenduste asjus weel maksawad.

Seda asjaolu, et perekonna-liikmed liisuwõtjal hoolet on, tuleb meil wallawalitsuste tunnistuste läbi tõendada. Nende isikute kohta, kes sellepärast esimese, teise wõi kolmanda järgu õigust pole saanud, et teine kuueteißkümne-aastane perekonna-liige wõi jälle niisugune perekonnaliige olemas on, kes hariliku korra järele sõjawäes teenib ning järgmisel aastal wabaks saab ja kes sellepärast neljanda järgu õiguse saanud, — lükataste teenistusesse wõtmine ühes aastaks edasi.

Perekonna-fergenduste määramisel loetakse lihasteks poegadeks: 1) wõõrasisa ehk wõõrasema perekonnas oled wõõraspojad: a) oma isa wõi ema eluajal ja

b) ka nende surma järele, kui wõõrasisa ehk ema tarwilisel teel finnitatud teadaandmise järele nende perekonnas toitjaks on, kus teist töödumulist töömeest ei ole, ja 2) kasupojad, kes enne kümnet aastat kasupojaks wõetud. Esimese õigusega mehi ei wõeta üleüldse mitte sõjawäe-teenistusesse, kui ka nekrutitest puudus tuleb.

Teiste õigustega mehed wõetakse siis, kui ilma õigusteta meestest nõutawat arwu kätte ei saa. Kõige pealt neljanda, siis kolmanda ja wiimaks teise õiguse mehed.

Siis, kel perekonna-tergendus olemas, jääwad sellest ilma, kui nad isa, ema, wanaisa ehk wanaema teadaandmise järele perekonda ei aita.

Kui perekond, mis isast ehk lehest emast lastega, wanaisast ehk wanaemast lastelastega koos seisab, wäe-teenistusesse kutjeloma ainast töödumulist liikmest ilma jääb, siis wabastatakse sõjawäest selle perekonna liige; kui neid teenistuses mitu, siis wabastatakse üks—kõige wanema perekonna-liikme waliku järele. Niisamuti wabastatakse perekonna ükset liige, kellel üks wõi mitu lihast last, kui ta naine ära sureb.

Kui korraga mitu wenda liisku wõtawad, siis wõetakse teenistusesse ainult üks — wanem. Kui kaksikud, siis üks neist ja kaksikud wõiwad liisku wahetada. Wenad, onu- ja tädipojad wõiwad üksteise asemele astuda, kui aga asemeletulija mitte alla kahetümneühe ja peale kahetümnekuue wana ei ole ja tal enesel sõjawäe-kohustust tunda pole.

S a r i d u s .

Kõrgemate ja keskkoolide õpilased wõtawad niisamuti sõjawäe-teenistusest osa, kui kõik teisedki, ja ka loosi wõtawad nad ühel ja seltsamal wanadusel, aga wäeteenistuse-kohustuse tegelik täitmine lükatakse neil edasi. Kahetümnenelja aastani lükatakse wäeteenistuse algust edasi keskkoolide õpilastele ja kahetümneseitsme aastani kõrgemate koolide õpilastele, kui kooli kursus nelja-aastane on; kui kursus wiie-aastane, siis lükatakse wäeteenistus kuni kahetümnekuue aasta wanaduseni edasi. Wabade pealkitulaajate teenistuse-aega edasi ei lükata.

Auteri usu waimuliku seisuse kandidatidele antakse õpetajaks pühitsemisses wiis aastat aega ja lüfatatakse jeniis teenistusessewõtmise edasi, kandidadiks määramise ajast arwates.

Teenistuse edasilükkamise asjus otsustatakse nende koolide õpilaste palwed, mis seaduse järele seda õigust ei anna. Sõjaministri ja selle ministeriumi wahel ära, selle all kool se srb.

Nende koolide õpilased, mis seaduses üles loetud, wõiwad kaiks kuud enne liisuwõtmist teada anda, et nad wabatahtlistena tahawad teenida, kui nad muudu wabatahtliste kohta maksmaid seadusemäärusid täidawad. Need teadaandjad wabastatakse liisuwõtmisest ja saawad ajapikenduse.

Kui sõja ajal eratorraline tarwidus peaks tõusma, siis on Sõjaministri õigus Ministrite-nõukogu kaudu Kõigeõrgemalt poolt luba paluda, et tarwiline arw ajapikendusega õpilasi test- ja õrgemast koolist sõjawäkke tutsutaks. Seaduses ülesloetud esimese ja teise järgu koolide lõpetajad ehk neile wastawa eksami äratelijad teeniwad, kui nad liisu teel lähewad, kolm aastat, üks kõi missugusesse sõjawäe-osasse nad astuwad. Kel aga õigus on ohwitseriks saada ja kel esimese järgu haridus ning kes teenistuses eksami ka esimese ohwitserikraadi peale ära teewad, need teeniwad kaiks aastat. Ennem, wana seaduse järele, teenisid liisu teel minejad esimese järgu haridusega isitub kaiks aastat.

Lohtrid, looma-arstid ja rohuteadlased teeniwad, kui neil õigus on ka sõjawäes endi spetsialiteedi kohast sõjawäeklassilist ametit pidada, kaiks aastat, sellest neli kuud alamwäelise na wäerinnas.

Umet.

Wana seaduse järele olid sõjawäe-teenistusest järgmised isitub wabastatud (paneme siia need gruped üles, mis meile tähtsamad ja meil enam ette tulewad): 1) kõigi ristiuskude waimulikud; 2) õigeusu kiriku salmitauljad, kel akademia, seminari wõi waimuliku kooli

haridus; kes aga enne viit aastat peale wabastamist ameti maha jätab, wõetakse teenima; 3) tohtrid, arstid, weterinärid ja rohuteaduse magistrid wõi weterinärid, kui mitte kooli põhjusliri, kus nad õppinud, teenimist seaduslikuks ei teinud; 4) kroonu koolide kooliõpetajad, kes koolis sunduslikku õpe-ainet õpetawad. Ka meie kihelkonna- ja külakooli-õpetajad käisid siia alla. Kes neist ülesloetud isikutest ameti enne viit aastat peale wabastamist maha jätab, wõetakse soldatiks.

Ülesloetud isikutest wabastab uus seadus ainult weel: 1) waimulikud, 2) salmilauljad, 3) ülikoolide professorid. Tohtrid, weterinär'id ning rohuteadlasi ei wabastata uus seadus enam. Niisamuti ei wabastata ka kooliõpetajaid.

Kui need isikud, keda uus seadus wabastab, enne kolmekümnendat elu-aastat ameti maha jätawad, siis wõetakse nad sõjawäe-teenistusesse. Kudas tohtrid, weterinärid ja rohuteadlased teenistusesse wõetakse, keda olen eespool kirjeldanud.

Kõikide koolide kooliõpetajad teeniwad tegewas wäes ka üs aastat, aga ainult niisugusel korral, kui nad oma ametit wiis aastat peawad. Selle wiie aasta jekta arwatakse ka aeg, mis nad enne sõjawäe-teenistusesse minemist ametis olnud. Peale kahe-aastast sõjawäe-teenistust peawad kooliõpetajad iga aasta oma ülemuse käest tunnistused tooma, et nad oma ametis on. Kui keegi enne viit aastat ametist lahtub, peab ta oma aja sõjawäes järele teenima.

Uue seaduse maksmapanemise ajast arwates pandakse ajutiselt wiieks aastaks määrus maksma, mille järele kõrgemate õpeasutuste lõpetajad kui ka nende õpeasutuste lõpetajad, mis kooliõpetajaid walmistawad (kooliõpetajate-institudid, seminarid, koolid jne.), kui nad koolides õpetawad, mille kursus mitte alla kaheklassiliste alguskoolide kursuse ei ole, sõjawäkke üheks aastaks teenima wõetakse. Nad peawad aga oma ametit wiis aastat pidama. Meil on praegu niisugusteks kõige ala-

matets foolideks kahelklassilised linna alg-, ministeriumi- ja kihelkonna-foolid.

Wabatahtlased.

Wana seaduse järele oli kahte järku wabatahtlasi: esimene ja teine järk. Esimeses järgus olid esimese järgu haridusega isikud ja teises järgus need, kes iseäralise wabatahtlase-eksami ära olid teinud. Neist teenijid: esimene järk — üks aasta, teine järk — kaks aastat.

Uue seaduse järele kahte järku ei ole ja wabatahtlaseks wõiwad esimese järgu haridusega isikud saada, kel fool lõpetatud wõi ka kuus klassi keskoolist ehk kaks klassi waimulikust seminarist. Peale hariduse on järgmised tingimised sunduslikud: 1) seitsmeteistkümnepäevane wanadus, 2) terviklikkus ja terwis peawad sõjawäe-teenistuse jaoks nõutawas korras olema.

Wabatahtlasi wõetakse: 1) arstijid, looma-arstijid ja rohuteadlasi 15. — 31. detsembrini ja 2) teise järgu haridusega isikuid 15. — 30. juunini. Teenistuse alguseks loetakse esimestele esimene ja anuar, teistele esimene juuli.

Isikud, kes wabatahtlaseks tahawad astuda, peawad sellest kaks kuud enne wõtmise-aega sellekohasele komisjonile teada andma, ühes sõjawäe-osa tähendamiselega, kuhu nad tahawad astuda. Teada-andmisele lisatakse juurde: 1) liisu-jaoskonna tunnistus, ehk kui paluja talupoeg, siis wallawalitsuse tunnistus, et teadaandja tõeste sealt liisu-jaoskonnast on; 2) hariduse-tunnistus; 3) sellekohase ülemuse tunnistus, et seaduses äranähtud tahtustusi olemas pole; 4) wanemate wõi hooletandjate nõusolemine alalisesse teenistusesse astumiseks, ja 5) kaardiwäkke astumise korral kohustus ennast ise ülewal pidada, ja kaardiwäe-osa komandöri tunnistus, et ta nõus on kaardiwäkke wõtma.

Seaduslikud tahtustused, mille olemasolemise korral wabatahtlaseks ei wõeta, on järgmised: 1) kaelaohu wõi uurimise all olemine; 2) riikliste kuritööde asjus shandarmi-politsei uurimise all seisjad (§ 1035 Kaela-

kohtu=pidamise (Seadusest; 3) kohtu poolt niisuguse ot-
fusega karistatud, mis õiguse võtab riigi teenistuses-
se astuda; 4) politsei awaliku ülewaatuse all seisjad,
ja 5) warguse wõi petmise eest kohtu poolt karistatud.

Need on üleüldistes lühifestes joontes uued sõja-
wäe-seaduse määrused, mille peale tarwilikuks arwasime
tähendada. Toome siin weel mõne täiendawa mär-
tuse.

Rõik meeskodanikud, kes mitte talupojad ei ole, pea-
wad kuueteistkümne-aastasels saades, aga igatahes mit-
te hiljem kui esimesels detsembriks sel aastal, mil keegi
kahetümne-aastasels saab, omale tunnistuse wõtma, mis-
sugusesse liisu=jaostkonda ta käib. Kes seda ei täida, lan-
geb rahatrahwi alla.

Peale liisuwõtmist lastakse nekrutid weel koju ja
nad peawad teatud ajaks kogumisekohale ilmuma. Kogu-
miskohale ilmumisest saadik loetakse nekrutid sõjawäe-
teenistuses olijatels ja käiwad ka sõjawäe-seaduse alla.

Kaebtused komisjonide peale antakse k a h e n ä d a l a
jooftul. Need kirjutatakse Kubermangukomisjoni nime pea-
le ja antakse sinna komisjoni, mille peale kaebatakse.
Kaebtused kubermangukomisjonide peale nendes asja-
des, milles kaebtused võimalikud, antakse Senati Esi-
mese Departemangu nime peale, aga sinna komisjoni,
mille peale kaebatakse. Kaebtuse andmise tähtjaks on
taks kuud, otsuse teadasaamise päewast arwatud.

Toimetuse kirjakaft.

Küsim. 54. Kas on luba jalasõõtjate karja kinni ajada
ja taks nõuda?

Wastus: Jah, on.

Küsim. 55. Olen täielikult kinnitatud lastupoeg. Olen
lapselt saadik oma taksuisa teenunud. Kaksuisa tahab mind
ära ajada. Kas saan ma omale palka nõuda? Kuit ta
kraamt tahab müüa, kas saan seda teelata?

Wastus: Selle aja eest, mil Te isa kodustes talitustes aitafite, ei wõi Teie midagi nõuda. Selle aja eest aga, mil täieliselt teenisite, wõib meie arwates nõuda. Müümist ei saa muudu teelata, kui nõudmise eelkõlblustuse näol.

Rüsim. 56. Kas 1906. aasta 4. märtsi seaduse 22. paragraf määrab seltside ja ühisuste asjus ka põhjustirjata seltsid kuulutuseraha maksma?

Wastus: Seaduse selge mõiste järele ei wõi kuulutuseraha nende seltside käest nõuda, millel põhjustirjasid ei ole. 22. § ütleb: „Teadaandmine seltsi asutamise üle, mis registreerida tuleb, antakse ühes põhjustirja kahe eksemplariga sisse.“ Registreeritakse aga ainult põhjustirjaga seltsid ja need omandavad ka juriidikalise isiku õiguse. Põhjustirjata seltsid ei registreerita ja järjekult ei ole waja nende eest ka kuulutuseraha saata. § 18 loeb ka üles, mis juust põhjustirjata seltsi juures peab teada antud olema, kuid kuulutuserahast pole seal midagi tähendatud. Kui aga seltsiasjade-komisjon kuulutuseraha peats nõudma, siis toimetab ta seadusewastaselt ja tema peale tuleb Senatis kaebtult tõsta. Tegelikult on see aga muidugi tülfas tee. Iest siis jääte oma seltsi peale kawa ootama.

Rüsim. 57. Mind on minu wanemad kellegile wõõrase kasulapsiks andnud. Täie-ealiks saan ma tulewal aastal. Kas wõin ma ennast wõõra kasupojast lahti ütelda? Kus wõin ma seda teha ja kas langen ma siis iseenesest oma khalesse perekonda tagasi?

Wastus: Kes alaealiselt kasulapsiks on firjutatud, wõib sellest täie-ealiks saades lahti ütelda. Ta peab aga seda täie-ealiks saades peatselt tegema, sest kui ta kauaks jätab, ei wõeta seda lahtiütlemist enam kuulda. Lahtiütlemise palwe tuleb sinnasamasse kohtusse anda, kus kasupojaks kinnitati. Lahtiütlemisega langeb isik iseenesest oma khalesse perekonda tagasi.

Rüsim. 58. Kas wõib wana, iganud wallamassu-süsteemi wastu protesterida, mille järele waene poisite niisama palju peab maksma, kui jõukas talu peremees? Kas ei saa walda sundida sissetuleku-massu sisse seadma? Kui saab protesterida wõi sundida täh. massu sisse seadma, kuhu tuleks siis pöörata?

Wastus: Wallaomawalitsusel on õigus wallamassu oma kilmete wahel niisuguse süsteemi järele ära jagada, misuguse ta õigeks loeb. Ja selle wastu ei saa protesterida ega sundida teist süsteemi sisse seadma. Kui aga wallamassu jagamise peale tahetaks kaebada, siis tuleb kaebus kahe nädala jooksul komisjarile ära anda. Katsuge wallawolikogusse rohkem maata meeste soadituid saata, kes õiglasema massu poolt oleksid.

Rüsim. 59. Kas peavad üffitud pojad uue sõjaväe-seaduse järele, mis 1. detsembril 1912. aastal maksma hak-
las, sõjaväe-teenistusesse minema, kui wanemad üle kuue-
kümnne aasta wanad ja õed alaealised on? Kui nad peavad
minema, missugused fergitused neil siis on?

Wastus: Kui wanad wanemad ja õed on, see ei ole
üffitute poegade kohta sugugi tähtis. Üffitutel poegadel
on esimene perelonna fergitus ehk lähebalt — esimene õigus,
olgu wanemad ja õed nii wanad kui tahes. Esimese õigusega
mehed ei lähe aga milgi tingimisel sõjaväe-teenistusesse;
nii ei ole siis ka Teil minekut.

Rüsim. 60. Laenasin kellegile kahelksa aasta eest lühisa-
wõlatähe wastu kolmsada rubla raha. Seni ajani ei ole ma
nõudnud ja ka tähtaega pole üles märganud. Kas wõin seda
raha igal ajal tagasi nõuda?

Wastus: Seda raha wõite igal ajal nõuda kui täht-
aega pole määratud wõi see juba mööda on läinud. Nõudma
peate aga enne, kui kümne aastat täis saab, sest wastasel
korral lasete oma nõudmise ära aeguda ja kaotate nõudmise-
wõimaluse, kui wastane wastu waidlema hakkab.

Rüsim. 61. Kas on kasuisal õigus oma seaduslikult kinn-
nutatud kasupoega, kes teda kasstümmendüks aastat ilma ta-
suta teeninud, ilma tasu maksmata ära ajada? Kas wõib
kasupoeg selle aja eest palka nõuda?

Wastus: Kui kasupoeg kasuisa kodustes talitustes on
aidanud, siis ei wõi ta midagi nõuda; on ta aga täieste
sulase asemel olnud, siis on tal õigus oma teenistuse eest
tasu nõuda, aga mitte kahelkümnewise, waid ainult kümne
aasta eest, nõudmise sisseandmise päewast arwates.

Rüsim. 62. Mõisawalitseja kauples mind meieriks —
futtermeisteriks. Poole aasta pärast läks walitseja ära. Kas
kuud enne aasta lõppu uuendasime mõisaomanikuga suu-
sõnal ühe aasta peale kauba wanade tingimistega. Tuli
uus walitseja ja las kis minu poole aasta pealt lahti. Rahru
pole ma midagi teinud. Kas wõin ma poole aasta palka
nõuda, wanas lepingus ülestähendatud tingimiste järele?

Wastus: Kui Teie see pool aastat, mil Teid enne-aegu
lahtri lasti, tööta olite ja kui Teil tunnistus on, et Teie
mõisaomanikuga lepingu uuendasite, siis wõite küll nõuda.
Et ole Teil aga tunnistust, siis, wõib olla, ei jõua Teie oma
nõudmist tõendada. Wõib aga ka olla, et endise kirjalku
lepingu najal nõuda saate.

Rüsim. 63. Kas on talurahwaasjade komisjaril õigus
wallakirjutaja abilist oma wõlga ja aruanägemise järele
walla asjatoimetusest kõrvaldada, kui wiimane asjatoimetuse
nures midagi seadusewastast on toime pannud? Kas wõib

komisjar wallakirjutajat niisugusel korral trahwida, kui see oma abilisist komisjari kasu peale lahti ei lase?

Wastus: Seaduses on ainult wallakirjutajad ära nähtud, abilisid aga mitte. Wiimased on wallamajades ainult kirjutajaga era-kokkuleppimise põhjal, ja kõik, mis abilisid teewad, jääb kirjutaja wastutada. Teeb abiline midagi seadusewastast, siis wastutab kirjutaja ka selle eest. Kui komisjar wõi wallawalitsus ei taha, siis ei tohi kirjutaja õieti abilisist wõttagi. Wallakirjutaja peab muidugi abi ise lahti lastma, kui komisjar seda nõuab, sest kui abiline asju halwaste on ajanud ja ta tööd ei tunne, siis langeb see kirjutaja kanda, nagu ei tunneks kirjutaja ise tööd ja ametit. Niisugusel juhtumisel aga, kui kirjutaja oma tööd wõi ametit ei tunne, wõib komisjar ta jäädawalt ametist lahti teha. Nii saab siis kirjutaja eelolewal juhtumisel küll komisjari soowi täitma, kui ta halwemat kannatada ei taha.

Rüsim. 64. Palun wastata, kas on uus sõjawäeseadus Wene keeles juba trükitud ja kust wõib teda saada.

Wastus: Ühte raamatut, milles wana seaduse paragrafiide puurde märkused muutuse asjus on tehtud ja uus seadus raamatu lõpul ära on trükitud, wõime soowitada. See on nimelt: „Издание Юридич. книги. магазина И. И. Зубкова, подъ фирмою „Законовъдвнiе“, С.-Петербургъ, Литейный пр. 53, 1913. Kas see just kõige parem wäljaanne on, ei tea ütelda, sest et teisi ei tunne.

Rüsim. 65. Elasime naisega ainult ühe aasta toos. Selle aja sees sündis meile ka üks laps. Nasta pärast läks naine omawolikiselt minu puurest ära ja wiis ka lapse ühes. Tema praegune elukoht on minu omast kaugel ja sellepärast on ka tema ülespidamine mulle teadmata. Naine on minu puurest juba kuus aastat ära. Kas on mehel käesolewal juhtumisel Wuteruse usu seaduse järele õigus abielu lahutamist nõuda, kuhu tuleks nõudmisega pöörata ja kui palju see maksma läheks? Elan Siwimaaal.

Wastus: Laske politsei läbi naisele küsimus ette panna, kas ta tahab Teie puurde tagasi tulla; wastab ta eitawalt, siis on Teil ka tunnistus turitahtlise lahutamise üle käes. Wuteruse usu seaduse järele on niisugune lahuselamine lahutuse põhjus. Nõudmise peate Siwimaa Wuteruse usu konsistoriumisse isse andma. Kui adwokati ei wõta, siis ei lähe see asi Teil ka mitte wäga palju maksma. Omal on Teil aga seda asja wäga raste ajada. Adwokati wõttes wõib see asi Teil rublat sadawissümmend maksma minna.